

Despre Hristos

diacon Prof. Dr. Andrei **Kuraev**

Prelegere

Ceea ce am atins cu dumneavoastră la întâlnirea precedentă a fost, de fapt, preludiul discuției noastre de astăzi, pentru că toate nu erau decât felurite abordări ale subiectului central din creștinism, anume, care este contribuția lui Hristos, care este semnificația lui Hristos pentru viața fiecărui creștin în parte.

Și atunci când tratăm subiectul mai îndeaproape, nu pot să nu remarc un lucru straniu, un lucru pe care îl constat la numeroase suflete ortodoxe, în numeroase familii dreptmăritoare. Iar constatarea este următoarea: adeseori, poposind la cineva, observ cu multă tristețe - chiar și în casele unor tineri slujitori bisericești - că în locul dedicat al casei, în "ungherașul sfânt", nu se află vreo icoană de-a Mântuitorului. În multe case ea lipsește cu desăvârșire. E drept, există icoane ale Maicii Domnului, din cele mai variate, sunt și o mulțime de icoane mai mici și mai mari ale Sfinților. Dar oamenii nici nu sesizează vreo lipsă prin faptul că nu au icoana lui Hristos. Ca să vă dați seama, în Epistola către Evrei, Ap. Pavel vorbește despre sfinți ca fiind "**nor de mărturii**" (**Evrei 12:1**). Se crează impresia, însă, că în mintea unor oameni acest "nor" devine atât de dens că nu mai lasă să se întrezărească "Soarele" după el - tocmai Acela despre Care aceia mărturisesc.

Sau, să zicem, cum se poate altfel ajunge la aceeași *neglijență subconștientă* (dar subconștient înseamnă și adevărat, cel puțin în cazul dat), la această neatentie față de Hristos. În arta iconografiei există un principiu prin care se pune în evidență valoarea personajului prin statură - cu cât este mai important personajul, cu atât mai mare (dimensional) apare el pe icoană. Dimpotrivă, personajele secundare vor fi reprezentate prin dimensiuni mai mici. Spre exemplu, pe icoană, împăratul și cei supuși lui - împăratul va fi reprezentat ca stînd deasupra tuturor, sau în alt caz, pe icoană, Hristos cu Sfinții Săi - Sfinții vor fi pictați uneori cu două-trei măsuri mai jos față de Hristos. Nu e vorba doar de Tradiția Ortodoxă: în toată arta zisă "ideografică" se procedează la fel. Dat fiind acest principiu din pictura religioasă, devine mai clară uimirea cu care întâlnești acele "iconostase" din casele noastre, pe care - chiar dacă este - icoana Mântuitorului nu este decât foarte mică. Iar în centru se pune, arbitrar, icoana cea mai mare, cea mai "frumusică", din cele disponibile. În felul acesta, o icoană a Sf. Nicolae - mai mare - va sta pe centru, iar icoana lui Hristos - undeva deoparte. Nu este o atitudine plauzibilă: Hristos trebuie să stea pe *centrul* vieții noastre toate.

Ca aceasta să devină și convingerea dumneavoastră, vom lua aminte, astăzi, la Evanghelie, să ne dăm seama ce *loc* ocupă Hristos pe filele biblice.

Înainte de a purcede, însă, să mai facem o constatare, particulară gândirii religioase. O persoană cu adevărat religioasă, se va preocupa mai ales de cugetarea la - și de grija față de - *viitorul* său. Conștiința religioasă se interesează nu atât de întrebările despre proveniența noastră, despre originea lumii, cât - mai ales - de problema destinației noastre finale, de soarta din urmă a tuturor. Amintiți-vă, cum spunea **Cuviosul Serafim de Sarov**: "Doamne, cum îmi va fie mie să mor?"

Aceiași particularitate se atestă și în narațiunea biblică. În prelegerea trecută am discutat despre începutul lumii - vă amintiți, "La început Dumnezeu a creat cerul și pământul" - dar iată că această relatare mai cere o precizare. E vorba de faptul că în orice sistem religios-filosofic, descrierea începutului lumii se face, de regulă, ca *proiecție în trecut a așteptărilor escatologice*. Cu alte cuvinte, omul își concepe o speranță, că pentru noi oamenii, că pentru a noastră lume, e posibil un anume viitor - desigur, nu neapărat speranță - la fel de bine omul își poate concepe și o teamă față de un careva viitor. După care, firește, va căuta să fie și *consecvent* [logic], ajungînd să-și explice că pentru ca acest viitor al lumii să se producă, se cuvine și un trecut - un început - pe potrivă. Spre exemplu, imaginându-și un viitor în care toată materia, toate individualitățile, se vor "absorbi" în *absolutul divin* - acest gânditor va fi constrâns să-și închipuie și o stare de început a lumii similară, un fel cum au "izvorît" acelea din respectivul *absolut divin*. Dacă absolutul este așa "dornic" să le "absoarbă" pe toate în sine - este limpede că lumea nu putea să provină prin "consimțământul liber" al acestuia, ci printr-un oarecare păcat, printr-o oarecare tulburare sau calamitate originară.

Speranța biblică este cu totul alta. În **Vechiul Testament** se regăsește în cuvintele dreptului **Iov**: "**în trupul meu voi vedea pe Dumnezeu... în ziua cea de pe urmă, [Dumnezeu] va ridica iar din pulbere această piele a mea ce se destramă...ochii mei, nu ai altuia, Îl vor privi**" (**Iov 19:25-27**) [ajustat după

traducerea rusească]. Această speranță culminează pe paginile **Noului Testament**, prin *făgăduința Cerului Nou și a Pământului Nou* în Împărăția lui Dumnezeu. E remarcabil cum în Împărăția lui Dumnezeu, nu va "sta" doar Dumnezeu, ci și altceva, și altcineva, vom fi și noi cu dumneavoastră. Cu toate că Dumnezeu le va umple pe toate în veci, totuși se va găsi și pentru oameni - inclusiv așa cum suntem astăzi, din trup și suflet - un viitor, un *viitor în veșnicie*. Ca să justifice o asemenea speranță, Providența S-a îngrijit - corespunzător - să înscrie, încă din primele rînduri de Scriptură, felul minunat cum a fost adusă la existență această *altă realitate*, ciudată și ne-dumnezească. Dumnezeu în "afara" Sa, în "neant", crează lumea, pentru ca mai apoi, să o cheme la *co-muniune* cu plinătatea Sa.

Permiteți-mi să reiterez. Când zicem că Dumnezeu a făcut lumea din nimic, să înțelegem că, de fapt, și-a "mărginit" prezența Sa atunci când crea spațiul, timpul, lumea materială și că într-un fel, Se "retrăgea" de acolo, oferindu-le acestora [celor create] "autonomie" - El Singur rămînînd în așteptare: "Iar acum, mă lăsați să intru. Dar să o faceți de *bunăvoie* [liber]". În caz că omul nu se lasă înduplecat, se reactualizează acea *nimicnicie primordială* a existenței noastre, pentru că asta este în esență viața noastră - o existență "scoasă" din *neant*. Lăsată în voia ei, se destramă, pentru că omul în sine e lipsit de *principiul vital* pe care și-l însușește numai prin *co-muniune* cu ceea ce se cheamă *VIAȚĂ* cu litere mari. E limpede, dar, că ruperea acestei comuniuni va scoate la iveală "înrudirea" noastră cu neantul din care am fost luați, iar omul, în separare de Dumnezeu, devine bolnăvicios, se sufocă, se corupe și moare. Tocmai astea au fost, spre regret, primele dibuiri ale omului: am încercat să ne descurcăm de unii singuri, fără Dumnezeu, prin *detașare* de la comuniunea cu El, Singura Punte între existență și non-existență. Întorcînd fața de la Dumnezeu, am pășit pe tărîmul *morții*.

Am mai văzut cu dumneavoastră, în primul capitol de la Facere, că Dumnezeu a creat lumea în șase zile - și nu într-o clipeală - iar prin acest din urmă fapt, s-a făcut cunoscută și o trăsătură remarcabilă a Creatorului, aparte de cele ce țin de creație. Era un fel de a spune că Dumnezeu este *îndelung-răbdător*, că "știe" să îngăduie *imperfecțiunea* în lume. Acel "pămînt", deși "netocmit și gol", era totuși *simpatic* [blînd] în ochii Creatorului - dincolo de perfecțiunea formală și de plenitudinea vitală de care abia urma să se bucure.

Dumnezeu este dragoste și Dumnezeu este Tatăl. Iată prin excelență rațiunile pentru care Creatorul *îngăduie* o creațiune pîngărită [nereușită] și nu o nimicește, chiar dacă ea Îl refuză. Omul, părăsindu-L pe Dumnezeu, a pășit spre moarte. Iar pentru Dumnezeu aceasta nu înseamnă decît un singur lucru: "Fie. Voi merge după el".

Să luăm aminte la cele spuse, pentru că înseamnă mult. Atunci când parcurgem scrierile **Noului Testament** și dăm de **parabola cu oaia pierdută**, să chibzuim un pic asupra *motivului* pentru care păstorul pleacă în căutarea-i. La ce bun să o găsească? Oare ca să o jupoaie? Oare ca să o pedepsească exemplar, spre a tututor învățătură, să se știe ce este Suprema Justiție și cum legea se cuvine a fi împlinită? Departe acest gînd! Păstorul o face pentru altceva: o caută să-i redea *siguranța*. Păstorul o vrea acolo unde nu sînt lupii răpitori.

Omul s-a îndepărtat mult de la Dumnezeu, deci Dumnezeu trebuie să vină la el. Dumnezeu trebuie să Se facă om. [text reajustat]

Permiteți-mi, aici, să fac o mică remarcă: în gîndirea unor Sfinți Părinți bizantini se poate citi următoarea reflecție la acest subiect. Dacă omul nu era să cadă în păcat, Dumnezeu *oricum* ar fi venit la el. Ceea ce avea să difere, totuși, în cazul acesta, era Întroparea *ne-dureroasă și ne-pătimitoare*. Nu se ajungea la Cruce. Doar Naștere, fără Cruce, fără Îngropare.

Dar omul a căzut. A pășit în tărîmul morții, deci trebuie recuperat, trebuie "scos" de acolo. Și iată Dumnezeu se pornește după el, îl caută pe pămînt, iar când pe vreunul nu-l găsește, coboară chiar mai jos, în infern.

Vom reveni, pe parcurs, la aceste cugetări, și anume: ce înseamnă plecarea lui Dumnezeu *în căutarea* omului, care pe drept cuvînt se cheamă *Mîntuire* [l.rus. "Salvare"], pentru că anume lucrarea

Mîntuitorului [l.rus."Salvatorul"] și stă în *a scăpa* pe "accidentat", localizîndu-l și degajîndu-l de sub "dărîmături".

Acestea fiind spuse, să ne întoarcem la **Evanghelie**.

Pentru început, ași vrea să ne lămurim într-o chestiune cam încurcată azi, dar care, de fapt, este foarte simplă. Ce înseamnă *a fi creștin*? Nu v-ați întrebat? E un subiect plin de confuzie. În realitate, însă, e simplu de tot: creștin se numește omul care Îl privește pe Hristos *prin ochi de Apostol*. Vă dați seama, îl putem califica pe creștin ca bun, ca rău, ca deștept, ca obtuz - dar ele nu țin decât de *particular*.

Pe Hristos Îl putem privi cu ochi diferiți. E limpede că un fel de privire este a lui Iuda și un alt fel este a Sfîntului Apostol Petru. Privirea lui Ponțiu Pilat e și ea diferită. Irod are și el o viziune asupra lui Hristos. Înțelegem, dar, că a fi creștin nu înseamnă să te uiți la Hristos ca și Pilat, ci așa cum se uitau la El Apostolii.

O altă nedumerire apare imediat, și anume, unde se pot găsi acești "ochi"? Cum putem face rost de acea *privire de ucenic*, de acel om care Îl vedea pe Hristos, care Îl auzea, care viețuia împreună cu El, *care Îl iubea* - mai ales ca acesta din urmă, pentru că inimii care iubește i se descoperă lucrurile cele mai importante. Răspunsul în aparență e simplu: "păi, unde să fie - în Biblie, în scrierile Noului Testament, în Evanghelie!".

Dar timpurile noastre știu să încâlcească lucrurile, chiar pe cele mai simple. Nu face excepție nici **Evanghelia**. Încercați, bunăoară, să le vorbiți celor așa-ziși intelectuali de astăzi, despre Evanghelie, cum imediat vi se taie: "Of, lăsați-mă cu brașoavele astea! Sunt suficient de cărturar ca să-mi dau seama că Biserica dumneavoastră s-a "isprăvit", de fapt, cu scrierile cele autentice, din care au rămas doar frînturi - învățături tainice pentru inițiați - iar ceea ce afișați pe la colțuri de străzi și tejghele nu sînt decît contrafaceri, roduri jalnice ale cenzurii monstruoase! Știți cum au fost sucite, răstălmăcite, răscroite ele în Evul Mediu? Mulțumumiți-i pe inchizitorii dumneavoastră pentru asta! Mergeți cu așa pătărăni pe la bunicuțele voastre, iar noi ne vom ține de oameni mai luminați, ca **Blavatski**...".

Față de asemenea acuzații vom încerca să luăm atitudine în cele ce urmează.

Începem, desigur...cu ce să începem: cu scrierile canonice sau cu cele apocrife?

(*din sală*) Cu apocrifele!

Bine, deci **apocrifele**.

Între *metodele* folosite de specialiștii de litere și istorie la studierea apocrifelor se numără și un *principiu formal* - iar ceea ce este "formal" e uneori și bine, pentru că înseamnă "nepărtinitor" ("apartid"). E vorba de un principiu după care se stabilește *vechimea* (relativă) unui text. Spre exemplu, o relatare este disponibilă în două versiuni - succintă și desfășurată: care din ele va fi considerată mai timpurie? Specialiștii mărturisesc într-un glas că trebuie să fie cea *succintă*.

Să demonstrăm printr-un exemplu. În ochii dumneavoastră s-a petrecut un accident rutier - s-au tamponat două autovehicole. Comparați ceea ce relatați prietenilor în seara aceleiași zile cu ceea ce relatați peste 3 săptămîni. Fără îndoială, ceea ce povestiți mai tîrziu va abunda în *detalii*, încît chiar dumneavoastră înșivă veți ezita să delimitați clar între adevăr și ne-adevăr în ceea ce spuneți: "a fost sau doar mi s-a părut, sau doar am vrut să pară așa, sau trebuia să se întîmple în felul acesta sau așa trebuia să fi simțit atunci?.."

În mod similar, *comparînd apocrifele cu scrierile evanghelice canonice*, constatăm că apocrifele, oferă mult mai multe amănunte din viața Mîntuitorului. Singur acest fapt - aparte de *conținutul* lor efectiv - e suficient pentru a le putea clasa între scrierile de mai tîrziu, în raport cu Evangheliile canonice.

De unde această tendință de a *îmbogăți conținutul* narațiunii? Simplu: în textul canonic sunt prea puține amănunte, amănunte firești, din viața de toate zilele, puține "condimente", care ar face descrierea mai captivantă. Este tocmai ceea ce se observă astăzi când e vorba de viața unei vedete "pop". Ca și "fanii" de azi, cei din vechime la fel tînjeau după amănunte din vieți de Sfinți și Prooroci și, bineînțeles, de cele din viața Mîntuitorului. Spre exemplu, cum poți să suporti acel "gol" biografic din primii 30 ani de viață a lui Iisus? "Tăcerea" Evangheliilor trebuia cumva suplinită și așa apar cărțile de genul, "**Evanghelia copilăriei lui Iisus**".

Un alt aspect, pe lângă cel abia lămurit la acest capitol, este *polimorfismul religios* - inclusiv para-creștin - din timpurile vechi ale Imperiului Roman.

Să zicem, un specialist de istorie creștină de prin veacul XXX face un studiu asupra religiilor veacului XX. Dispune de o mică colecție de scrieri păstrate sau cel puțin de un catalog de tipul celui de la Biblioteca "Lenin" de astăzi. Și, la fel ca și în aceasta din urmă, la compartimentul "Ortodoxie" află autori ca un Berislavski, alături de **Sfântul Ioan Gură de Aur**. Astăzi știm bine că Berislavski, făcându-se pe el "proroc al Maicii Domnului", "arhiepiscop", "patriarh" etc, nu este decît un impostor alienat mintal, liderul **sectei "Centrul Maicii Domnului"**. Vă dați seama, cînd o persoana nu este bine versată în ale creștinismului și nu atrage atenție la conținut, și în felul acesta apucându-se să judece, de la "distanță", starea de lucruri - cum ar fi, în exemplul nostru, pe cea a Ortodoxiei din Rusia veacului XX - nu va ajunge decît la concluzii eronate, de tipul, "în acea perioadă minunată, Ortodoxia rusească cunoștea uite așa direcții de gîndire și uite așa opinii...". A lua pe amintitul Berislavski ca exponent al credinței dreptmăritoare ruse este o mare rătăcire.

Sau, bunăoară, să ne amintim de gruparea "**Aum Sinrike**", al cărei lider - japonezul **Sioko Osahara** - se numea pe el "hristos", iar pe coperta uneia dintre cărțile sale chiar se înfățișa ca "răstignit" pe cruce... Dar a pune semn de egalitate între "Aum Sinrike" și Creștinism este iarăși, o gravă eroare.

Exact la fel era situația și în vechime, cu profeți mincinoși și secte, ca și astăzi. Ne putem imagina, așadar, cum "clocoteau" din greu "cazanele" gîndirii și scrierii, ale credinței și practicii - **para-creștine** - din primele secole de după Hristos. Cu aceiași rezervă să le tratăm și pe ele.

Creștinismul era ca o "felie delicioasă", din care fiecare rîvnea să-și ia "acasă" cîte o bucățică. Într-un fel, toți Îl doreau pe Hristos în cadrul "facțiunii" [partid] sale, fără, însă, ca ei înșiși să vrea să treacă de partea Lui. În lupta politică de astăzi avem același lucru: fiecare partid își dorește cîte un "părințel" de partea sa, afit cei "din stînga", cît și cei "din dreapta". Dacă se poate, chiar episcop. De Patriarh - nici vorbă. Întocmai era și atunci, pe vremea romanilor. Fiecare și-L dorea pe Hristos în facțiunea sa.

Puși față în față cu păgînatatea antică, gînditorii creștini trebuiau să ia atitudine față de moștenirea acelor. Alternativa era: fie că le permiteau interpretarea noului mesaj evanghelic "pe teren propriu", în cadrul lor filozofic păgînesc, fie - dimpotrivă - țineau neclintit noul adevăr evanghelic, prin care să se cearnă apoi toată moștenirea păgînească. Evident, au fost adepți de ambele părți. Dintre partizanii celei dintîi - adică din cei care au sperat să adapteze creștinismul la propriul său sistem ideologic - îi numim, desigur, pe **gnostici**.

Nu mă opresc, aici, asupra originilor acestui sistem de gîndire, care a existat și pînă la creștinism, și paralel cu el. Un impact mai mare asupra istoriei creștine, după părerea mea, l-au avut *gnosticii proveniți din evreii decepționați de propria lor credință*. Îmi îngădui această presupunere pentru că scrierile lor sînt profund *anti-semitice* - tratează cu multă asprime scripturile Vechiului Testament, istoria sfîntă a vechiului Israel prin excelență. Vedeți dumneavoastră, să fi fost ei greci sau egipteni, poate că nu erau atît de angajați în critica cărților vetero-testamentare. Pe bună dreptate, ce sunt evreii în ochii romanilor sau grecilor? Nimic mai mult decît un trib oarecare, care nici nu merită măcar luat în seamă - nemaizicînd de abordare critică serioasă. La ce bun ar face-o cineva? Astăzi, spre exemplu, cu greu poți concepe un cercetător care să se apuce serios de studierea unei așa populații cum sînt eschimoșii. Să se dedice lucrării de critică a mitologiei eschimoșice? Puțin probabil. Așa și aici, mai degrabă admitem că erau evrei care se sfiau de propria lor identitate națională, cum au fost, bunăoară,

Iosif Flaviu și Filon din Alexandria, pentru că nu rareori încercau să împace tradiția iudaică și cultura antică păgână între ele. Nu erau ei cei mai duri, pentru că luau totuși apărare scrierilor vechi-testamentare, chiar dacă le lipseau de sensul lor autentic. Alții, mai radicali, le respingeau fără șovăială.

Preocuparea cea mai mare a gnosticilor era *dualismul naturii omenești*. Spuneam în altă parte că în toate religiile durerea cea mai acută este faptul de ce nu suntem noi dumnezei. De ce suntem muritori? De ce omul are natură dualistă? Păi iată că gnosticii au văzut în această condiție a omului - de a fi ca un "monstru-centaur" - indiciul că a fost plăsmuit așa stîngaci de un zeu mediocru și incompetent, pe care îl numeau **Eldabaot**. În timp ce Profeții Vechiului Testament muștrău "neamurile" pentru că nu se închinau Singurului Dumnezeu Adevărat, *Cel Care a creat lumea* și Care era Dumnezeuul Casei lui Israel, gnosticii au întors reproșul "pe dos", zicînd "ai dreptate, Israele, Dumnezeul tău a făcut această lume și tocmai de aceea (El) mai lasă de dorit, căci cu așa lume - nu e cazul de a face paradă de așa Creator".

E limpede sub ce unghi priveau ei Scripturile.

Acel Eldabaot, cică, nu era decît un zeu minor, un "mezin", care într-o bună zi s-a socotit mai marele peste toți, cînd era, de fapt, un ignorant și jumătate, pentru că zeii superiori s-au ferit să i se descopere pînă atunci. Acest imbecil înfumurat, încrezut că este suveran, frustrat de neîmplinirea pasiunii de a domina - nefiind altul mai mic decît el pe care să-l domine - se hotărăște să creeze lumea materială. Însuși acest fapt, după gnostici, că o ființă spirituală se apucă de un lucru atît de "josnic" cum e materia - este deja reprobabil. În timp ce plămădește pe om, mamă-sa, zeița **Sofia-Ahamot**, cuprinsă de milă pentru aceste ființe sortite unui așa crud destin, le insuflă - fără știrea fiului - câte o părticică din duhul ei, câte o "scînteie divină". Cu timpul, acest lucru a fost dat uitării, de unde, potrivit lor, și rațiunea venirii lui Hristos în lume: ca "fiu mai mare" al Sofiei-Ahamot, urma - pe de o parte - să-l discrediteze pe Eldabaot, iar pe de altă parte - să-i convingă pe oameni de moștenirea divină din ei, pentru care să tindă către cerurile "mamei" lor.

Aceasta era schema după care gîndeau gnosticii. Ce implicații avea ea?

În primul rînd, răstălmăcirea din temelii a istoriei sînte a Israelului cu schimbarea "polarității sarcinilor". Între gnostici apăruse chiar o **sectă a "cainiților"**, care din faptul că Dumnezeu îl muștră pe Cain au dedus că anume Cain este eroul și "dreptul", și de rînd cu el, toți ceilalți rebeli din VT. Dimpotrivă, adevărații robi ai lui Dumnezeu au fost tratați cu multă dezonoare: cinstea Profeților a fost trecută la șarpe.

O altă implicație este de ordin hermeneutic, grație căreia ne putem pronunța asupra unui text dacă a luat ființă într-o comunitate creștină sau gnostică (pseudo-creștină).

Primul criteriu este *atitudinea față de VT*. Spre exemplu, același episod luat din Evanghelia canonică diferă de cel din apocrife prin felul cum face referință Mîntuitorul la scrierile VT, gen "Stă scris la cutare Profet, sau la Moise, sau în Scripturi etc" - referință care *în apocrife lipsește* cu desăvârșire. Vechiul Testament nu apare pe buzele lui Hristos. Un indiciu ca acesta e uneori suficient ca să se stabilească în ce "laborator" s-a lucrat.

Al doilea criteriu - *atitudinea față de căsătorie și procreare*. Pentru gnostici, nașterea de copii este un mare păcat. Pe de altă parte, cîte îndemnuri în VT se făceau în acest sens: "**Creșteți, înmulțiți-vă și stăpîniți pămîntul!**". Gnosticii, însă, vedeau cu totul altfel lucrurile. Înmulțirea pentru ei însemna nu altceva decît silirea noilor suflete la "prizonieratul" pe viață în trupurile pe care le primesc. E o mare oroare, după ei, să contribui la așa destine triste. Prin urmare, atitudinea față de căsătorie și procreare în gnosticism este foarte negativă.

Să exemplificăm. În "**Faptele Apostolului Toma**", lucrare apocrifă, se relatează că după Cincizecime, Apostolii au plecat în lume să propovăduiască Evanghelia, care și încotro. Lui Toma i-a

căzut sorțiul să meargă în *India*. Toma a ieșit din Ierusalim, a ajuns la "Marele Rîu" și pe el a plutit către India. Întrebare: despre ce rîu este vorba? Ce rîu aflat în împrejurimile Palestinei curge în direcția Indiei? E vorba de **fluviul Tigru**, desigur. Numai că nu despre el e vorba în apocrifă, ci despre *Nil*. Apostolul Toma, așadar, pe calea Nilului se duce în India. În realitate nu este nimic ridicol, și nici semn de ignoranță măcar - dimpotrivă, noi suntem cei slab versați în geografie, pentru că există o disciplină aparte, **geografia istorică**, conform căreia aceleași regiuni, localități, entități geografice se pot înfățișa cu numiri diferite în funcție de epocă.

Bunăoară, în cronicile bizantine timpurii se pot face constatări surprinzătoare, de genul, principesa bizantină cutare a fost luată în căsătorie de un cutare "împărat turc" - și te întrebi: de unde s-au luat turcii pe vremea ceea? În realitate, "turci" se numeau atunci *ungurii*. În mod similar, anticii se refereau la India cu numele de **Etiopia**. E limpede dar, că pe Nil, Apostolul Toma putea ajunge în Etiopia.

În drum, poposea din localitate în localitate și peste tot regăsim aceleași "isprăvi": ori de câte ori se joacă o nuntă, la aer liber, Apostolul se apropie de miri, îl ia deoparte întîi pe unul, apoi pe celălalt, le șoptește ceva la ureche, după care aceștia se întorc la nuntași și le declară solemn că, iată, au înțeles "adevărul" despre căsătorie și nu se vor mai "umili" într-atît, de acum încolo făgăduind să trăiască numai ca frate și soră. În felul acesta, lucrarea misionară a lui Toma lasă în urma sa o "dîră" de familii desbinat de-a lungul "Nilului". Ajuns în "India", situația se repetă, iar regele locului la început îl tolerează, pînă cînd, într-o bună zi, soția lui iubită nu-l mai vrea de soț pentru aceleași motive. Atunci regele se înfuriază și îl condamnă pe Apostol la moarte și așa Toma sfîrșește răstignit.

Este izbitoare asemănarea celor descrise mai degrabă cu activitatea unei **secte totalitare** de astăzi, iar ceea ce frapează cel mai mult este *motivul* pentru care Apostolul chipurile și-ar fi sacrificat viața: nu este executat pentru Hristos, ci pentru desbinarea instituției familiale - faptă reprobabilă chiar de bunul-simț [de legea noastră cu privire la libertatea conștiinței].

Dimpotrivă, în textul canonic al Evangheliei se descoperă o cu totul altă perspectivă: amintiți-vă, în ce împrejurare Mîntuitorul realizează prima Sa minune? La **nunta din Cana Galileii**. Căsătoria este binecuvîntată: "**Cinstită este [să fie] nunta într-o toată și patul nespurcat**" (**Evrei 13:4**).

În sfîrșit, **al treilea criteriu** după care se delimitează scrierea canonică de cele apocrife este *atitudinea față de Lege și îndatoririle față de ea*. În concepția gnostică, legea lui Iahve este de fapt legea tiranului Eldabaot care nici nu merită respectată. Din rațiuni similare, nici legile stabilite de zeii păgîni nu pot avea vreo autoritate. Deci gnosticii sunt **monarhiști** prin excelență. Remarcabil este că *preferau să nu moară pentru convingerile lor*. Credința lor era că, atît timp cît sufletul se află în corp - fiind prin esență străin lui - nu poate fi nici influențat de viața acestuia din urmă. Așa se explică cum în cadrul gnosticismului se împăcau, deodată, **mișcările monahale**, militante a unui ascetism sever, și **mișcările frivole**, care își îngăduiau neînfrînare și desfrîu de tot felul tocmai pentru că nu vedeau vreo imputație sufletului pentru cele ce face trupul. Firește, considerau un lucru mai prejos de demnitatea lor să se sacrifice pentru convingeri - diferență semnificativă față de situația din Biserica Apostolică.

Avînd la dispoziție criteriile enumerate ne putem pronunța, așadar, privitor la **canonicitatea** unui text, dacă provine dintr-un mediu creștin, sau dacă este rodul unei răstălmăcirii păgîne.

Atît despre apocrife. Ceea ce ține de **conținutul lor nemijlocit** - nu cred că prezintă vreo dificultate. Dacă tot vorbeam de așa-zisa "**Evanghelie a copilăriei lui Iisus**" - în care, chipurile, se desfășoară cei 30 de ani lipsă în textul canonic - păm iată că ea ne pregătește o mulțime de surprize despre "micuțul" Iisus. Bunăoară, odată, copilul Iisus se juca în nisip și un careva copilaș I-a dărîmat castelul de nisip. Iisus s-a uitat la el și acela a căzut mort. Cînd era mai mărișor și mergea la școală, un profesor I-a pus "unu", iar El din nou I-a privit cu "blîndețe", și acela cade și el mort, drept la tablă. Este în afară de orice bănuială că această descriere nu poate să-L înfățișeze pe Iisus Cel adevărat. Nu este decît un *folclor* cu elemente de magie, de mai tîrziu. Să se noteze și faptul că *în scrierile canonice niciodată nu-L aflăm pe Mîntuitor lucrînd fapte inutile*, gen miracol de dragul miracolului. Minunile care se fac întotdeauna urmăresc un țel precis, curativ sau didactic.

Este important să ne dăm seama că Evangheliile canonice nu sunt nicidecum biografii ale Mântuitorului, ci scrieri de viață, sau "**vieți**" [L.rus.«житиє»]. Diferența dintre biografie și "viață" este comparabilă cu cea dintre *tablou și icoană*. Icoana nu vrea să surprindă amănunțele firești după felul zis "realistic": realismul icoanei constă din ceea ce **kniazul Alsfiev** - remarcabil specialist în arte din Rusia de la începutul sec. XX - a spus prin cuvintele: "icoana deformează vizibilul de dragul reconstituirii sensului său lăuntric".

În una din prelegerile noastre următoare ne vom opri mai pe larg la **limbajul iconografic**, dar deocamdată ajunge să știm că în spațiul aceleiași icoane, pictorul poate îmbina variate momente de timp spre a releva *sensul profund* al evenimentului reprezentat. Același scop îl are și *înfățișarea invizibilului*.

Exact la fel procedează și Sfinții Evangheliști: important pentru ei era să transmită sensul profund al celor împlinite de Hristos *pentru noi și pentru a noastră mîntuire*. În consecință, dimensiunea în care se desfășoară evenimentele evanghelice este mai degrabă un **timp epic**. După ingenioasa remarcă a ilustrului cercetător medievist **Gurevici** - timpul epic este ca și ceasul de la jocul de șah: cînd este mutarea mea - timpul merge, cînd nu fac nimic - timpul stă. Întocmai și aici: cînd autorul găsește ceva vrednic de relatat - consemnează, și invers - poate trece în tăcere ani de zile, reluînd narațiunea cu un misterios "Și atunci...[după care]". Spre exemplu, un rege cutare a răvășit pămîntul cutare, *după care* a incendiat orașul cutare. Acest "după care" cît timp cuprinde în sine? Două săptămîni? Douăzeci de ani? Vă dați seama, în baza textului luat de unul singur e imposibilă precizarea acestui interval: trebuie *referințe externe*.

Așadar, timpul evanghelic este unul selectiv, deci *saturat semantic*. Atunci cînd evenimentele afectează soarta veșnică a omenirii, cînd se dă o învățătură de viață [lecție], sunt trecute în agendă. Niciodată nu se fac detalieri de dragul detalierei.

Să purcedem acum la **Canonul** însuși.

Ce i se poate reproșa?

Să zicem, *gradul de păstrare a manuscriselor*:

- nu sunt lucrări tîrzii?
- nu conțin adaosuri?
- nu au fost decupate?

Aceste întrebări nu sînt chiar arbitrare - o știință serioasă se ocupă de ele - **bibleistica**.

Situația în care se află cercetătorii scrierilor Noului Testament este demnă de invidie: nici un alt monument literar al antichității nu este disponibil astăzi într-o *cantitate atît de mare de manuscrise și într-o așa bună calitate a lor*, cum este cazul Noului Testament.

Aspectul cantitativ e clar de la sine: ajunge să facem precizarea că din primul mileniu avem circa **5000 de manuscrise**.

Cît privește **aspectul calitativ**, să definim întîi criteriul după care se face evaluarea, și anume, *timpul scurs între compunerea originalului și realizarea copiei* date. Ne putem imagina, deci, amploarea problemei.

Toate scrierile autorilor (păgîni) antici cunoscute de noi astăzi nu s-au păstrat în manuscrise mai vechi de **sec. VIII d. Hr.** Cu alte cuvinte, intervalul dintre apariția originalului și copierea sa urcă pînă la **1500 ani**, chiar 1700 cîteodată.

S-au făcut și speculații de *rea-credință* a acestui fapt: cum că proveniența tîrzie a manuscriselor existente - sec. VIII-IX-XI - înseamnă și compunerea lor originală la fel de tîrzie, în mediul monahal.

Mitul din care își tocmesc urzeala este cel conform căruia creștinătatea ar fi fost "ostilă" față de moștenirea antică și nimicea orice urmă de înțelepciune veche păgânească. Cum se poate, însă, ca tocmai ceea ce au transcris acei monahi-copiști să fie și singurul izvor păstrat astăzi? O altă implicație de rea-credință este concluzia unui **Fomenko**, precum că nu a fost nici un fel de antichitate în genere și că Platon, Aristotel ar fi trăit "de fapt" în epoca ce se cheamă medievală. De câte ori aud asemenea născociri, mă indignează impertinența cu care este tratată întreaga moștenire istorică.

Intervalul de care vorbeam mai sus este *extrem de mic* pentru scrierile nou-testamentare. E adevărat că doar **50** dintre copiile păstrate din primul mileniu sunt *versiuni integrale ale Noului Testament*. Din 5000 numai 50. Celelalte sunt cărți separate sau doar fragmente de cărți.

Cea mai veche *compilație deplină* - "**Codex Sinaiticus**" - provine din **sec. IV**, deci la o distanță de numai **300 ani** de la scrierea originalului.

Cel mai vechi *fragment* disponibil - zis "**p67**" - este un text din **Evanghelia după Ioan**, copie de la mijlocul **sec. II**. Acest din urmă fapt este cu totul remarcabil, dat fiind că Evanghelia după Ioan este și *cea mai târzie scriere apostolică*: originalul se admite a fi fost alcătuit la începutul sec. II, **anii 101-102**. Vă dați seama, practic asistăm la un caz de manuscris mai că ieșit de sub penița autorului - doar câteva decenii, poate numai 20 ani, sunt o nimica toată! În lumea savantă aceste calcule nu se mai pun la îndoială.

Există și un alt fragment - zis "**gr17**" - care nu este însă apreciat cu unanimitate. Se află în **Biblioteca Colegiului "Maria Magdalena"** din Oxford. Se prezintă ca 3 bucățele de papyrus scrise pe ambele părți, cuprinzând un fragment de text din **Capitolul 26** de la **Evanghelia după Matei**. A fost descoperit în anii 20' ai sec. XX. Evaluările inițiale l-au stabilit ca datînd din **sec. III**, ulterior cercetările le-au plasat încă mai devreme - în **sec. II**, iar astăzi, prin studii comparative, contrapuneri cu descoperiri paralele din lumea laică, se pronunță chiar în favoarea unei datări anterioare - **anii 60 ai primului secol**. Conform Tradiției bisericești *Evanghelia după Matei ar fi fost alcătuită nu mai târziu de anul 42 d. Hr.* - deci iarăși constatăm o distanțare surprinzător de mică între momentul scrierii originalului și a primei copii lizibile.

Alături de studiul manuscriselor, un alt procedeu este *confruntarea traducerilor paralele*, care încă din vechime au fost numeroase - fapt remarcabil. Există traduceri din greacă în latină, slavă veche, armeană veche, georgiană veche, siriană veche, coptă, etiopiană, gotică. Spuneam că este remarcabil, pentru că fiecare cuvînt are o întreagă constelație de semnificații, iar prin confruntarea diverselor traduceri vechi se poate aprecia felul cum un cuvînt sau altul era "auzit" în acea epocă, ce conotații avea el în conștiința popoarelor de atunci.

Un caz cu totul special îl constituie *vechile traduceri făcute în comunități care nu se aflau în comuniune cu scaunul de la Roma sau din Constantinopol*. Unei acuzații de genul "inchizitorii dumneavoastră au cenzurat manuscrisele vechi" i se poate reproșa înțelegerea eronată cu privire la sfera de influență a preinșilor "inchizitori". În timp ce se poate concepe, într-adevăr, un careva ordin arhieresc prin care s-ar cere - prin mesageri - în toată jurisdicția Romei, în mănăstiri, să se facă copii de manuscrise vechi - dar cum se poate concepe, pe de altă parte, că s-ar putea dicta unor comunități rupte de Roma și chiar în dușmănie cu ea, încă din **sec. V**, cum s-a întîmplat cu cele din **Etiopia** (mai ales), **Armenia**, cu nestorienii și monofiziții din **Siria** și **Egipt**? Comparînd vechile lor traduceri cu cele din lumea Ortodoxă și Romano-Catolică medievală nu se poate conchide decît despre inexistența preinșei cenzuri ideologice. Există, bineînțeles, diferențe minore semantice - apanaj al oricărei traduceri - dar semne de cenzurare a textului nu se atestă.

În sfîrșit, o altă metodă este *confruntarea referințelor biblice* - a textelor citate de variați autori, atît creștini (Sfinți Părinți), cît și anti-creștini (Celsius, Iulian Apostatul, Lucian). Stabilitatea textului și în acest caz este uimitoare.

În concluzie, *istoria textului biblic* este o chestiune abordabilă în termeni riguroși și serioși, deci să nu

ezităm a cere *dovezi* ori de câte ori se incriminează că textele evanghelice ar fi fost denaturate. Vom insista să se arate în baza cărui grup de manuscrise s-a făcut constatarea, precum și de către cine și în ce circumstanțe.

Pe de altă parte, să se știe că istoria și-a lăsat totuși amprenta pe textul biblic.

În conținutul Noului Testament există *inserțiuni* sau, cel puțin, aluzii la inserțiuni târzii. Cele mai cunoscute sunt următoarele 3:

Capitolul 8 de la Evanghelia după Ioan - faimosul episod cu *femeia prinsă în adulter*, adusă la Iisus, și când Iisus exclamă "**Cel fără de păcat dintre voi să arunce cel dintâi piatra asupra ei.**" (v. 7) Acest fragment lipsește în manuscrisele cele mai vechi, inclusiv în "**Codex Sinaiticus**". Mai mult, niciodată nu găsim referințe la el mai devreme de **sec. V**. Chiar și în faimosul "**Comentariu la Evanghelia după Ioan**" al **Sf. Ioan Gură de Aur** - comentariu integral - acest episod este omis. Se poate conchide, astfel, că nu se putea afla în Biserica din Antiohia de atunci, sub arhipăstoria Sf. Ioan Gură de Aur, și deci, nici în tradiția locală antiohiană. Cu toate acestea, cine se va încumeta să pună la îndoială spiritul evanghelic al acestei relatări? Dimpotrivă, stă în armonie uimitoare cu restul.

Alt text controversat este **încheierea Evangheliei după Marcu**: "**...în numele Meu, demoni vor izgoni, în limbi noi vor grăi, Șerpi vor lua în mână...**". Nu se regăsește în toate manuscrisele vechi.

În sfârșit, din **Întîia Epistolă Sobornicească a lui Ioan**, pasajul *despre cei trei mărturisitori*: "**Căci trei sunt care mărturisesc în cer: Tatăl, Cuvântul și Sfântul Duh, și Acești trei Una sunt. Și trei sunt care mărturisesc pe pământ: Duhul și apa și sângele, și acești trei mărturisesc la fel.**" (**1 Ioan 5:7-8**). Totuși aflăm o referință timpurie la **Origen (începutul sec. III)**.

Atâtea doar sunt inserțiunile pe care le constatăm reieșind din izvoarele pe care le avem. În acest sens integritatea textului este remarcabilă.

Dar nu sunt oare *delețiuni* [decupări] - poate că ceva a fost în text mai înainte și acum nu mai este? Păi, vom zice, arătați - ce anume? În realitate, nici un caz de așa gen nu a fost depistat. Mai mult, avem mărturii în defavoarea lor - e vorba de acele locuri "incomode" din Evanghelie, care au fost totuși păstrate. Bunăoară, acea exclamație agonică pe Golgota, "**Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, de ce M-ai părăsit?**" - cum se lămurește că Dumnezeu strigă lui Dumnezeu că a fost părăsit? Interpretarea e foarte dificilă. Nu era mai simplu să se "taie" acest loc din Evanghelie? Pe bună dreptate a remarcat **Nikolai Berdeaev** - "să nu fi fost acest text în Evanghelie, nu mă făceam creștin, pentru că tocmai el mă convinge că au fost sinceri Apostolii și toți copiii de mai târziu". Prin urmare, este o *carte credibilă*, întrucât nu ascunde nici chiar momentele stânjenitoare.

Sau să zicem, sunteți un copist medieval romano-catolic. Unul din pilonii fundamentali ai romano-catolicismului este *dogma papalității* - "slujirea lui Petru". În timp ce parcurgeți textul, la un moment dat vă apar rîndurile din Evanghelie, unde Hristos îl mustră pe Petru: "**Mergi înapoia Mea, satano!**". Să fi lucrat cenzura după cum se pretinde, locul acesta ar fi fost primul pe lista celor de înlăturat. În realitate nu lipsește în nici unul din manuscrisele medievale, inclusiv din cele occidentale. Așadar acuzațiile de așa gen nu pot face față dovezilor genetice, textuale și de bibleistică.

Să revenim la demersul inițial: *în ce chip Îl înfățișează pe Hristos* izvoarele amintite - luate acum ca mărturii, nu ca texte.

Fac o remarcă aici: nu există o altă sursă de cunoaștere despre Hristos afară de Evanghelia canonică. Vechii istoriografi păgîni nu au consemnat nimic, decît amintiri vage despre creștini, cum ar fi la **Pliniu cel Tânăr**. Se menționează doar că Hristos a murit, iar creștinii cred cum că ar fi înviaț.

Cea mai veche mărturie despre Hristos regăsită la păgîni, deci în afara comunității bisericești, este renumita **scrisoare a înțeleptului sirian Mar Bar Srapion către fiul său**, în care îl povățuiește pe

acesta să ia aminte la înțelepți, ca să nu guste din acea rușine pe care au trăit-o grecii otrăvindu-l pe Socrate al lor și ca să nu pătească acea nenorocire căzută peste iudei după ce L-au omorât pe Învățătorul lor de dreptate. Nu se indică vreun nume, nici careva detalii de biografie, și totuși parvine de la **sfârșitul primului secol**, fiind fără îndoială *cea mai veche referire la Hristos în izvoarele extra-creștine*.

În ceea ce privește indicațiile din **Talmud**, spuneam altădată că sunt departe de a se bucura de credibilitate istorică.

Așadar, nu dispunem de un alt izvor de cunoștință despre Hristos decât ceea ce ne oferă Noul Testament.

Cum ziceam anterior, a fi creștin înseamnă a privi cu ochi evanghelici, cu ochi de Apostol. Dar ce anume vedeau acei ochi?

Pentru a ne da seama în ce "culori" Îl vedeau Apostolii pe Hristos vom recurge din nou la un mijloc formal. Să admitem, că ne-am propus să relevăm tema principală a vieții și operei lui **Pușkin**. Avem la dispoziție întreaga sa colecție de scrieri, o studiem deci minuțios, luăm fiecare vers, schiță și consemnare de jurnal și le categorisim, fiecare pe "raftul" său, în "mapa" sa. În felul acesta ne vom alege cu o mapă, să zicem, cu toate cele pe tema dragostei, o alta - pe tema peisajului, o a treia - lirică civilă, încă una - elegie a puterii, iar alta dimpotrivă - o demascare a puterii, pe temă ateistică și temă religioasă ortodoxă, tema prieteniei, istorie etc. O privire de ansamblu va descoperi cu ușurință tema principală după mapa cea mai voluminoasă. În cazul lui Pușkin, aceasta va fi, fără îndoială, tema lirică a dragostei, căreia poetul i s-a dedicat pînă la moarte.

Să aplicăm aceiași judecată și în cazul Evangheliei.

Fiecare cuvînt rostit de Mîntuitorul pe paginile Evangheliilor poate fi categorisit după temă, pe "mape". Să zicem, atîtea sunt cele pe tema "predici cu conținut teologic", atîtea pe tema "îndemnuri la dragoste", atîtea - "îndemnuri la iertare", îndemnuri la pocăință, demascarea fariseilor, sfârșitul lumii etc. Întrebare: care mapă va fi cea mai voluminoasă? Despre ce Hristos vorbește cel mai mult?

Aici ne așteaptă o surpriză: e timpul să ne debarasăm de prejudecățile "lumii acesteia". Nu la dragoste face referință Mîntuitorul cel mai mult, nici la iertare, nici la pocăință, ci *cel mai mult vorbește Hristos despre Sine*: "Eu sunt Calea, Adevărul și Viața", "Eu sunt Izvorul de Apă Vie", "Credeți în Dumnezeu și în Mine", "Cine se va lepăda de Mine și Eu Mă voi lepăda de el în fața Tatălui Meu din Ceruri", "Lasă tot și vino după Mine" etc.

Hristos mereu vorbește despre Sine Însuși.

Ce poruncă nouă le dă ucenicilor la sfârșit? "Să vă iubiți unii pe alții" - cum anume? - "precum Eu v-am iubit pe voi". Deci nu "ca pe tine însuși" - așa cum se poruncește în Vechiul Testament, și cum reiterează Mîntuitorul, dar numai pentru că a fost solicitat: "Învățătorule, care poruncă din Lege este cea mai importantă?" - din Lege, adică din Vechiul Testament. Atunci răspunde: "Iubește pe Dumnezeu... și pe aproapele ca pe tine însuși". În schimb, cînd dă *poruncă nouă* - va face referință la Sine Însuși. De ce așa și nu altfel? În parte, bănuiesc, pentru că *adesea nu pricepem cum să iubim ca pe noi înșine, pentru că nu știm cum ne iubim pe noi înșine*.

S-a întîmplat să întîlnesc persoane, care îmi mărturiseau, că ferească Sfîntul să iubească pe cineva în felul cum se iubesc pe ei înșiși - ar fi oribil, zic ei, căci pe mine însumi nici nu mă iubesc! Așadar, cred, noua poruncă nu lasă loc nici unui strop de îndoială, pentru că felul cum ne-a iubit Hristos - pînă la Cruce - e cît se poate de limpede, atît ca intensitate, cît și ca amploare.

În altă situație, Hristos învață pe ucenici că vor cunoaște că sunt *ai Lui*, dacă vor avea dragoste între ei. Ca să ne dăm seama de "intonația" folosită aici, de "regenta" și "subordonata" frazei, să folosim o

analogie. Să zicem, vom cunoaște că sunteți moscovit, dacă veți avea în pașaport viza de reședință la Moscova. Ce este mai important: faptul că sunteți moscovit, sau că aveți parafă în buletin? Exact la fel și acolo: *dragostea frățescă e doar semnul*, doar "parafa" reședinței în Biserică, în Împărăția lui Dumnezeu. E semnul, condiția și consecința aflării acolo.

Și în **Predica de pe Munte**, la fel, cuvintele "**Fericiți cei săraci cu Duhul, că a lor este Împărăția lui Dumnezeu**" devin clare numai *în perspectivă hristologică*. Sintagma "săraci cu duhul" era o expresie consacrată în perioada Vechiului Israel. Nu desemna numai o anumită categorie socială - cea a săracilor - ci mai ales oamenii *care trăiau cu speranța restaurării adevărului* [I.rus.«правда»] în lume. Dar acest deziderat în viziunea Proorocilor vechi-testamentari, îl putea realiza numai **Mesia**, numai Hristos. Despre ei se vorbea deseori, la Prooroci și în Psalmi, că indiferent de starea lor socială, nu puneau preț pe nimic din lumea aceasta, decât pe așteptarea împărăției adevărului, a **Împărăției lui Dumnezeu** în locul tiraniei pămîntești. Aceștia sunt și cei despre care se spune în Evanghelie că "**așteaptă mîngîierea lui Israel**" (**Luca 2:25**). Iar atunci cînd Hristos declară că iată, *sînt* fericiți - se scandalizează, pentru că nu le zicea că *vor fi* fericiți, întrucît a lor *va fi* Împărăția Cerurilor - caz în care o percepeau ca simplu îndemn la răbdare și nădejde la răsplăta viitoare, ca o lecție de morală religioasă. Hristos însă vorbește despre *starea prezentă a lucrurilor*: "(Acum) sunteți fericiți, pentru că a voastră (acum) este Împărăția Cerurilor". Felul în care li se vorbea era și smintitor, și revoltător deopotrivă, pentru că *era totuna cu a spune că Mesia a și sosit*. Nu în zadar se întrebau oamenii ori de cîte ori ascultau predicile Sale: "Cine este Acesta de vorbește așa?". Hristos de la bun început se vrea luat în seamă, îi face pe oameni să ia aminte la El, să se întrebe iar și iar, Cine este, de unde vine, și pentru ce.

Apostolii mărturisesc același lucru. Remarcabil este că niciodată - cu o singură excepție - nu fac trimitere la predicile lui Hristos și nu reiterează nici parabolele, și nici cuvintele de învățătură ieșite din gura Mîntuitorului. Este un fapt surprinzător, pentru că, *normal*, un ucenic pasionat de învățătorul său îl pomenește pe acesta cu orice ocazie, motivat și chiar nemotivat, potrivit și chiar nepotrivit. Bunăoară, să se fi întîmplat minunea ca între mine și dumneavoastră să se stabilească un asemenea raport, atunci după fiecare prelegere ați fi petrecut toată săptămîna următoare cu același "vers" pe buze, gen, "așa cum ne vorbea părintele Andrei", "Părintele Andrei ne-a lămurit uite așa", "Marele părinte Andrei ne-a lăsat așa cuvînt"... [sala rîde]. Iată ce ar însemna relație normală între elev și profesor. În cazul cu Apostolii, faptul că niciodată nu citează pe Hristos, nu poate însemna decât un singur lucru: că relația între ei și Hristos a fost de un fel cu totul diferit.

O implicație este că se spulberă mitul popular al "lunii inteligente" că Hristos ar fi fost un Învățător, Unul dintre Marii Învățători ai umanității, plasîndu-Se undeva între **Budda** și **Lev Nikolaevici Tolstoi**, pe "tabla de onoare". În realitate, nici Apostolii, nici Hristos însuși, nu au lăsat să se înțeleagă că lucrarea Lui ar fi fost *doar una de misionarism pedagogic*.

Mai mult, Apostolii - în predici și epistole - nici nu descriu vreodată *viața* Mîntuitorului, ci toată atenția lor o canalizează spre **Taina Morții Lui**. "**Noi propovăduim pe Hristos Cel răstignit**", zice Pavel - nu pe Hristos Învățătorul, nu pe Hristos Propovăduitorul, ci "pe Hristos Cel răstignit". Este foarte important acest lucru, că pentru Apostoli, conta mai mult ce a înfăptuit Hristos, decât ceea ce învăța El. La rîndul său, ceea ce a înfăptuit Hristos era mai puțin important decât *Cine era El*. Amintiți-vă, cum exprimă Pavel adevărul esențial al creștinismului: "**Și cu adevărat, mare este taina dreptei credințe: Dumnezeu S-a arătat în trup**" (**I Timotei 3:16**).

Iată prin excelență taina de căpătîi a creștinismului, că Dumnezeu S-a arătat în trup.

Cum se face, însă, că și Mîntuitorul, și ucenicii Lui se axează mai ales pe taina hristologică?

Să ne amintim de acel episod, cînd Hristos îi întreabă pe ucenicii Săi despre **Cine zic oamenii că este El** (**Matei 16:13**). Atrageți atenția: El nu întreabă despre reacția presei din Ierusalim la predicile Sale, ci "**Cine zic oamenii că sunt Eu?**". "**Unii Ioan Botezătorul, alții Ilie**" I-au răspuns. "**Dar voi cine ziceți că sunt?**", întreabă mai departe pe ucenici. "**Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu**", răspunde

Petru cu îndrăzneală și primește binecuvântare de la Hristos.

Să înțelegem dar, că Hristos se preocupă mai ales de felul *cum Îl plasează pe El oamenii în cadrul lor existențial*, cum răspund ei la frământarea lor despre "Cine este Acesta". Remarcabil, este tocmai motivul pentru care Hristos a fost răstignit. Iar acest din urmă fapt este mai ales important, pentru că atitudinea ucenicilor, fiind una copleșită de dragoste, este duioasă, iar îndrăgostirea poate să înșele. În schimb ceea ce scapă îndrăgostitului adeseori îl surprinde ochiul celui ce urăște. Deci este bine să se țină cont și de felul *cum Îl tratau pe Hristos și cei care Îl urau*.

Mă refer aici la acuzațiile ce I se aduceau, cum erau ele întemeiate și de ce a fost El condamnat. Vă amintiți de hotărârea **Sinedriului**: "**El se face Dumnezeu**", "**Ce ne mai trebuie martori?**". Dar și evenimentele premărgătoare sunt deosebit de revelatoare în acest sens.

Așadar, grădina **Ghetsimani**. Ajunul prinderii. Iisus se roagă cu ucenicii. Din negura nopții, apare **Iuda Iscarioteanul** cu o ceată de străjeri. Noaptea sunt foarte întunecoase în regiunea mediteraneană, nu se vede mai nimic. În plus, și oamenii sunt toți "într-o față", galileieni, deci semiți, mai ales că apropierea duhovnicească tinde să asemuiască și fizionomiile. Prin sărutare, Iuda urma să-L vîndă pe Fiul Omului. Dar cine erau cei veniți să-L aresteze pe Hristos?

Situația în Ierusalim era de așa natură, că activau de fapt *două gărzi armate*. Pe de o parte, erau ocupanții, deci legionarii romani. Evreii însă aveau specificul de a nu lăsa pe nimeni străin - fie ei și ocupanți - pe teritoriul Templului lor. Templul fiind mare, iar pelerini mulți, aveau totuși nevoie de o poliție internă, care nu putea fi decît dintre ai săi. Autoritățile le-au îngăduit ca cel puțin în acest locaș evreii singuri să-și organizeze o gardă ușor înarmată. Anume aceștia au venit atunci să-L prindă pe Iisus, iar nu legionarii romani - lucru semnificativ - pentru că aceștia habar nu aveau de rînduiele religioase din Israel.

Pe de altă parte, ca să ne dăm seama despre cine era vorba, imaginați-vă ce răspundere era și ce risc era să porți arme într-un regim de ocupație: pentru orice mică fărâdelege acești oameni erau primii luați "la ochi". Deci slujeau cu tragere de inimă. Erau cu adevărat interesați de credința lor și de aplicarea Legii. Tocmai aceștia au fost cei veniți să-L prindă pe Iisus.

În fine, Iuda îl indică pe Iisus, sărutîndu-L pe obraz, iar capul strajei, din pură formalitate, Îl întrebă: "**Tu ești Iisus?**". "**Eu sunt**", răspunde Hristos. Ce se întîmplă atunci cu străjerii, la auzul acestor cuvinte? "**Cad la pămînt**" (**Ioan 18:6**).

Ca să vă dați seama ce stranie ascunde această scenă, să ne imaginăm o situație similară, că se întîmplă chiar cu dumneavoastră, bunăoară, aveți un fiu care fuge de armată și într-o bună dimineață vă treziți cu o trupă de polițiști la ușă, să-l ia "cu arcanul". Îl întrebă, dar: "Tu ești cetățeanul Ivanov?", iar acela, de pe somn, face: "Da, eu sunt", la care cuvinte, polițiștii cad cu toții la podea. [sala râde] După puțin, își revin, îl prind în cătușe pe băiat și-l duc la comisariat. O derulare puțin probabilă. De ce totuși se întîmplă cu Hristos?

Pentru a răspunde, să traducem întîi acest episod pe evreiește. "**Eu sunt**" [rus. "Да, Я"], în greacă - "**Ego eimi**" ["Εγώ εἰμί"], iar pe evreiește - "**Iahve**". Acesta este prin excelență *Numele lui Dumnezeu* (**Exod 3:14**). Străjerii Îl știau prea bine, dar nu îndrăzneau vreodată să-L rostească. În cazul lor a funcționat deci un "reflex de evlavie" și mînia lor cu atît mai mare a fost după asta.

Aceiași derulare o găsim și cu Iisus în fața lui **Caiafa**. "**Iar ei au zis toți: Așadar, Tu ești Fiul lui Dumnezeu? Și El a zis către ei: Voi ziceți că Eu sunt.**" (**Luca 22:70**) La aceste cuvinte arhierul și-a sfîșiat hainele (**Matei 26:65**), pentru că era dator să o facă, după Legea iudaică, cînd auzea *hulă*. De menționat, aici, că *pretenția la demnitatea de Mesie nu era considerată blasfemie*: în Israel nu exista convingerea că Mesia trebuia să fie și Dumnezeu. Rege sau rebel - atîta doar. E adevărat, se putea vorbi de "fiu al lui Dumnezeu", dar numai în sens figurat.

Gîndirea iudaică în general, iar cea arhierescă în special, nu concepea un Dumnezeu Care poate să devină Om. Prin urmare, o mărturisire de genul "Da, Eu sunt Mesia" nu era o rațiune suficientă pentru ca arhierul să-și sfîșie hainele. Este evident, așadar, că felul cum S-a identificat atunci Hristos a fost limpede înțeles ca hulă de mintea arhierului. De aceea își sfîșie hainele și declară "**Ce ne mai trebuie martori?**", pentru că erau pregătiți și martori mincinoși, ca să-L condamne la sigur. "**Se face pe El Dumnezeu**" - iată o învinuire deja suficientă.

Și în alte cazuri Îl aflăm pe Hristos cu acest "Eu sunt" pe buze, și de fiecare dată efectul este același. Bunăoară, cînd le spune odată evreilor "**Mai înainte de Avraam Eu sunt**" - afirmație ea însăși confuză gramatical, pentru că, corect, trebuia să se fi folosit "mai mult ca perfectul": "Mai înainte de Avraam Eu eram". Aici însă, stă anume "Eu sunt", declarație, pentru care evreii caută să-L omoare, însă Hristos scapă, pentru că nu I-a venit încă ceasul.

Așadar, Evanghelia în mai multe locuri ne spune că Hristos este "Eu sunt", că *El este Dumnezeu Iahve*. Același lucru îl evidențiază și iconografia ortodoxă, prin acele trei litere de pe nimbul Mîntuitorului pe icoană: "**o-micron**", "**omega**", "**niu**" ["OΩN" sau "óων"], care înseamnă pe grecește "**Cel ce este**", deci tocmai "Iahve" evreiesc. Hristos este Iahve, Cel ce S-a arătat lui Moise, Cel care i-a dat cele zece porunci și Cel care a venit să mîntuiască pe omul căzut. Acest fapt este important să se accentueze ori de cîte ori polemizăm cu "Martorii lui Iehova" - cu toții cunoaștem această sectă, destul de agresivă astăzi.

Din cele de mai sus, ne convingem, că atît dușmanii lui Hristos, cît și ucenicii ce-L iubeau, mărturisesc același lucru, și anume, că *Mîntuitorul îi îndeamnă pe toți să ia aminte la taina existenței Sale*.

De ce este atît de importantă această teză?

Să lămurim printr-o analogie împrumutată din industria metalurgică. Avem două construcții - una din aluminiu și alta din oțel. Ne propunem cumva să le unim, printr-o punte intermediară, sudată de ambele părți și tot atît de durabilă ["co-eternă"] ca și fiecare din ele - dacă va fi să se destrame, să se destrame toate la un loc. Problema de care ne ciocnim este: din ce material să o turnăm, dat fiind că aluminiul și oțelul au proprietăți foarte diferite - și ca maleabilitate, și ca elasticitate, și ca conductibilitate termică, electrică etc? Dacă o modelăm din oțel, puntea va fi rezistentă de partea construcției de oțel, în timp ce de partea celei din aluminiu - cu timpul sudătura va slăbi prin coroziune și fisuri. Dacă o turnăm din aluminiu, invers, se va ajusta perfect de partea construcției de aluminiu, însă va ceda pe malul construcției de oțel. În fine, dacă o realizăm din aliaj de aluminiu și oțel - va slăbi și ea, poate mai lent, dar sigur, pentru că proprietățile aliajului diferă totuși de cele ale elementelor de sudat. Ce soluție ar propune specialiștii tehnologi habar nu am, cert este că dacă e să fie din aliaj, apoi acesta trebuie să posede toate calitățile aluminiului și oțelului *deodată*.

În teologie lucrurile stau altfel: prăpastia dintre Dumnezeu și om s-a rezolvat prin **Dumnezeu-Omul** - Cel care întru toate este Dumnezeu și întru toate - Om. Aici se cuprinde toată taina. Despre ea s-a exprimat cu multă exactitate **Sf. Grigorie Teologul** cînd spunea: "Neîncetînd să fie Cel ce era, a devenit Cel ce nu era". Neîncetînd să fie Dumnezeu, a devenit încă și Om. Prin urmare, toată plinătatea lui Dumnezeu sălășluia în Hristos, după cuvîntul Sf. Pavel: "**Căci întru El locuiește, trupește, toată plinătatea Dumnezeirii**" (**Coloseni 2:9**). În același timp și toată plinătatea omenească sălășluia în El. *Hristos a fost "Puntea" care a unit între ele cerul și pămîntul*.

Iată deci, puntea e gata. Ce mai este de făcut? A fost probată la rezistență, experții au protocolat-o, și inaugurarea s-a făcut, și sărbătoarea s-a isprăvit. Un lucru mai rămîne de făcut înainte de a se putea da în exploatare - care este acesta? [...] Trebuie să așezate *indicatoare* pe arterele aferente din regiune. Semne care să indice unde stă puntea, că este deja funcțională, dar și semne care să oprească circulația pe ruta veche, să abată de la puntea scoasă din uz, cea defectată.

În slujirea lui Hristos, așadar, distingem două aspecte: primul și cel mai important este (să se arate)

Cine a fost El, iar El a fost prin excelență acea Punte între cer și pământ: "**Eu sunt Calea**" - *Calea - "Adevărul și Viața"*; al doilea aspect al slujirii a fost cel de *chemare, vestire și instruire*: iată, Eu sunt această Cale.

Să spunem și altfel: să admitem că Hristos a fost prins și ucis împreună cu toți Apostolii - derulare foarte probabilă - amintiți-vă, Petru scoate sabia ca să-L apere pe Hristos, se putea prea bine întâmpla ca tot atunci să fie toți masacrați. Imaginați-vă, apoi, că Hristos înviat se arată lui **Saul**, îl convertește, după care acesta vestește despre Hristos la toată lumea. Din toate scrierile nou-testamentare și așa **70 %** sînt opera acestui Sfînt, ce era să fi fost chiar sută la sută? În acest ultim caz, cum ne-am fi chemat noi - creștini sau paulini? Pe cine l-am fi socotit mai degrabă mîntuitor - pe Hristos sau pe Pavel?

Răspuns avem chiar la Pavel - zice foarte simplu: "Oare Pavel s-a răstignit pentru voi?".

Prin urmare *delimitarea lucrării de mîntuire de cea de propovăduire este foarte importantă* - pentru că una slujește alteia. Slujirea pe care a înfăptuit-o Hristos transcende pe cea verbală, nu poate fi limitată la cuvinte și nici cuprinsă în cuvinte. E vorba de **Mîntuire**, care este o transformare de ordin ontologic, prin care omul a fost plasat într-o nouă dimensiune existențială.

Așadar, două sînt slujirile lui Hristos, distincție ce s-a păstrat pînă astăzi în **Liturghia** noastră, pentru că și ea constă din două părți: prima este cea "**a catehumenilor**" [iar în Apus i se zice a "Cuvîntului"], iar a doua - cea "**a credincioșilor**", în care se săvîrșesc Tainele. În prima parte a Liturghiei se vorbește *despre Hristos* - în Psalmii mesianici, în imnul "Fiul Unul-Născut", în lectura Apostolului, a Evangheliei, în rugăciuni către Hristos, în predica despre Hristos a preotului slujitor; iar după "Heruvic" începe participarea *în Hristos* [comuniunea cu Hristos] - observați diferența, a vorbi *despre* Hristos și a participa *în* Hristos. Prima parte este *ceea ce facem noi* de dragul lui Hristos, vestindu-L pe El între noi, în timp ce a doua parte a Liturghiei constă din *ceea ce face Dumnezeu pentru noi*, oferindu-Se nouă în cele două feluri: prin **Evanghelie** și prin **Trup**, prin cuvînt și prin Euharistie. Această dualitate liturgică este o oglindire perfectă a dublei slujiri a Domnului nostru, care este și slujire verbală, și slujire ontologică (mistică).

Luînd aminte la cele spuse, să revenim - iarăși - la întrebarea de adineauri: "Ce înseamnă a fi creștin?". În primul rînd, desigur, înseamnă să privești la Hristos prin ochi de Apostol. Însă ceva lipsește acestui fel de definire, pentru că dacă este să privim la Hristos cum priveau Apostolii, vom înțelege imediat că *ceea ce le-a transmis Hristos a fost ceva mai mult decît poate reda o carte*. Acest fapt l-a remarcat foarte bine **Origen** (sec III), cînd spunea că Hristos este un Învățător care a predat mai mult decît se poate exprima în cuvinte. Și în altă parte, chiar la începutul Evangheliei după Ioan, citim: "**Cuvîntul S-a făcut trup**" (**Ioan 1:14**). Dar ce *nu* S-a făcut Cuvîntul? *Cuvîntul nu S-a făcut cuvinte*. Cuvîntul lui Dumnezeu nu încapă în cuvintele noastre, depășește toate schemele, teoriile și formulele. Implicația este, așadar, că nu se poate să fim creștini numai în plan teoretic.

"Cuvîntul S-a făcut Trup"- și ce a făcut cu Acest Trup?

Să ne adresăm, pentru aceasta, la evenimentul-cheie din Noul Testament: **Jertfa lui Hristos**. Întrebarea fundamentală referitoare la ea este: *Cui I-a fost ea închinată?* S-a răspuns în cele mai variate feluri: cineva chiar sugera că i-ar fi fost dedicată lui satan. Dar e o soluție cu totul profanatoare, căci cine sunt cei care aduc jertfă lui satan, dacă nu sataniștii? Să-L înscriem cumva și pe Hristos între ei? Departe acest gînd! Alții sugerau că era vorba de jertfa dedicată lui Dumnezeu **Tatăl**. Dar **Sf. Grigorie Teologul** le reproșează acestora, exclamînd, cum putea Tatăl să ceară așa jertfă cînd nu o primise nici pe cea a lui **Avraam**? Vă aduceți aminte, Avraam intenționa să-l aducă jertfă pe fiul său Isaac.

Păi iată că Jertfa a fost *pentru noi*. Jertfa lui Hristos trebuie înțeleasă ca fiind *dublă*, întrucît și în Hristos avem **două voințe, două naturi - Dumnezeiască și omenească**. Prin voința Sa omenească, Hristos S-a jertfit lui Dumnezeu, bineînțeles, pentru că a făcut ascultare deplină lui Dumnezeu, ascultare față de Treime. Prin voința Sa dumnezeiască, însă, S-a apropiat de noi, adică - în fond - a

fost o jertfă închinată nouă, oamenilor. Hristos Se împărtășește nouă, Se jertfește în noi și pentru noi.

Mai departe, dacă Jertfa a fost închinată nouă - *în ce constă ea?* Ce anume ne-a dat nouă Hristos? La prima vedere, a fost învățătura (învățătura evanghelică, principii morale etc). E adevărat și asta, firește, dar e prea puțin. Înțelegeți, problema stă în *comensurabilitatea mijloacelor și a scopului*. Dacă scopul venirii lui Dumnezeu pe pământ ar fi fost doar să revigoreze viziunile noastre de etică și morală - oare pentru aceasta trebuia ca Însuși Dumnezeu să vină pe pământ? Putea fi trimis și un înger. Oare pentru aceasta trebuia ca Dumnezeu să se facă om? Putea doar să ia chip de om, din rațiuni pur pedagogice, să nu sperie pe om. Oare pentru aceasta trebuia să sufere moarte?

Prin urmare, ar rezulta o discrepanță semnificativă dacă am fi să admitem că a fost numai învățătura ceea ce ne-a dat nouă Hristos. Dar ce a fost încă? Ne-a oferit și Duhul Său: "**Luați din Duhul Meu**".

A fi creștin este de neconceput fără viețuirea în Duhul lui Hristos, fără a fi în comuniune cu Duhul Sfânt. La **Sf. Simeon Noul Teolog** găsim o afirmație foarte usturătoare în acest sens, dureroasă chiar, pentru că atinge conștiința noastră morală: "În zadar se numește creștin acela, care nu are dovadă sensibilă că Harul lui Dumnezeu sălășluiește în el".

Chiar și așa, oare pentru aceasta trebuia Să se facă om și Să pătimească? Căci Duhul Sfânt a grăit și prin prooroci, în Vechiul Testament. **Proorocul David** se ruga la Dumnezeu să nu ia Duhul Sfânt de la el. Nu încapă îndoială că a fost auzit. E limpede, așadar, că trimiterea Duhului în lume putea rămâne în același cadru al Vechiului Testament - la ce bun dar toate evenimentele Evanghelice?

Hristos ne oferă și altceva.

În "**Duhovni lug**" ["Câmpia duhovnicească"], carte veche călugărească, se relatează un caz. E vorba despre o mănăstire de la periferia Imperiului Bizantin, care a fost atacată de barbari, frații mai tineri fiind luați în robie și doar bătrînul stareț a fost lăsat, pentru că era slab și să nu le fie de povară. Acest bătrîn era cîndva un om foarte bogat și cînd a plecat la mănăstire, a vîndut tot ce avea și a împărțit câștigul la săraci. Doar un singur lucru l-a păstrat: în chilia sa ținea Sfînta Evanghelie. Văzînd cele întîmplate, el ia și vinde cartea, iar cu banii cîștigați, îi răscumpără pe frații săi monahi. Cărțile costau o întregă avere pînă la apariția tiparului: o compilație în manuscris a Bibliei putea fi cumpărată cu 30 000 *cisterci*. Prin comparație, salariul anual al unui ofițer era de 700 *cisterci*. Era cu adevărat un mare lux să ții o Biblie sau măcar Noul Testament.

Întrebarea este, dacă prin acest fapt *bătrînul s-a făcut mai aproape de Hristos sau mai departe?* Negreșit mai aproape, șoptește bunul-simț, ceea ce înseamnă că afirmația noastră anterioară despre inexistența altor surse de cunoaștere despre Hristos decît Evanghelia - nu este tocmai adevărată. Sau, mai precis, Evanghelia este într-adevăr, unica sursă prin care cunoaștem *despre Hristos*, dar nu și unica prin care cunoaștem *pe Hristos*. Există, deci, și alte căi prin care Dumnezeu intră în viețile noastre și ne atinge sufletele.

În parte, e vorba, desigur, de acea moștenire a Duhului, de oferirea în dar a Duhului Sfânt. Dar nu numai.

Se întîmpla în seara cînd a fost vîndut Hristos, atunci cînd adunase pe ucenici la Cină. "**Și luînd paharul cu vin, și binecuvîntîndu-l, a spus: Beți dintru acesta toți, că acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor**" (**Matei 26:27-28**). Observați, neavînd încă rîni pe Trup care să sîngereze, Hristos oferă deja sîngele Său Apostolilor. Mai mult decît atît, încă din **sec. II**, începînd cu **Sfinții Iustin Filozoful și Irineu din Lion**, Biserica învață că ne împărtășim cu sîngele lui Hristos *Cel Înviat*, cu Trupul Său și cu Sângele Său de acum *transfigurate*. Vă dați seama, Mîntuitorul deja la Cină le oferă transfigurate - înainte de a fi pătimit și răstignit! Nimic de mirare, pentru că "Domnul Sîmbetei", fiind Creatorul timpului și Stăpînitorul lui, e capabil să "aducă" și viitorul în prezent.

Ce se întâmplă cu sângele scurs din rănilor Mântuitorului pe Golgota - se pierde oare, așa, în țărână sau în piatră? Se pare că nu, ci este adunat cu grijă în "Potirul Graalului" - *îl adună chiar Hristos* și îl oferă Apostolilor, înainte de răstignire. Niciodată nu vom putea înțelege cum se face una ca asta - ce a fost la Cina cea de Taină, ce a fost pe Golgota, ce este la Liturghie. Taina rămâne taină, nu poate fi străbătută de intelect și "anatomizată". Cert este, însă, că Hristos o așează în fruntea slujirii Sale.

Puțin este, așadar, să se lase ucenicilor cuvântul Său, puțin este să li se trimită Duhul Său - trebuie să li se ofere și Sângele Său, și Trupul Său. Trebuie să li se facă "transfuzie" de sânge - căci asta face, de fapt, Hristos. Știți cum se practică astăzi: se prelevă sânge și apoi se reintroduce în (același) organism, între timp fiind îmbogățit cu oxigen și purificat de impurități. Este tocmai ceea ce face Dumnezeu pentru noi prin Hristos: ia sângele nostru, din Fecioara Maria, pentru ca primindu-l, în virtutatea curăției Sale și a lipsei de păcat, să-l purifice, și așa, transfigurat, îndumnezeit, să-l transfuzeze iarăși nouă.

A fi creștin mai înseamnă, așadar, a viețui în Hristos, *a deveni parte a Trupului Său* - care este Biserica, după cuvântul lui Pavel: "Biserica este Trupul lui Hristos" - iată încă o taină.

Ceea ce spunea **Feuerbach** despre om, că "este ceea ce mănâncă" - dincolo de sensul materialist al afirmației - exprimă perfect adevărul Liturghiei ortodoxe. În mod normal, ceea ce îngerează omul sub formă de alimente, devine parte componentă a sa, făcându-se una cu noi. Cu totul altceva se petrece când ne apropiem de "potirul Domnului": Ceea ce aducem la gură - invers - ne mistuie pe noi înșine. Hristos prin Trupul Său Tainic ne "digerează" pe noi - dar numai dacă consimțim Să o facă. Acesta din urmă este motivul pentru care se cuvine să ne pregătim dinainte, *prin mărturisire, prin viață creștinească* - căci ce este această pregătire dacă nu tocmai deschiderea sufletului către Hristos, chemarea Lui în locul nostru launtric: "Vino, Doamne, de te sălășluiește în rărunchi și în măduvă. Trăiește Tu în Mine, nu eu, ci Tu Doamne, ca să mă pot face mădular al Trupului Tău".

Prin **împărtășanie** Îi îngăduim deci lui Hristos să "crească" Trupește, să Se "extindă" în noi, să Se "extindă" în lume - ca hotarele nestrucăciunii, ale lumii vindecate de "radiația" morții să se lărgească și ele.

Spuneam la început, că omul s-a îndepărtat de la Dumnezeu și s-a îmbolnăvit de moarte. Trebuia, așadar, să fie readus la Izvorul nemuririi, să lase nemurirea să pătrundă în viața lui. O afirmație din Evanghelie, pe cât de simplă, pe atât de fundamentală pentru întreaga filozofie creștină este ceea ce spune Hristos în cuvintele "**Pe omul întreg l-am făcut sănătos**" (**Ioan 7:23**). Multe din filozofiile existente nu se pot împăca cu așa afirmație, căci nu socot că trebuie chiar totul de vindecat în om, ci poate numai o parte mai "aristocratică" din el, cum ar fi **atmanul** (pentru că ar fi înrudit cu **brahmanul**), sau poate numai rațiunea omenească, dragostea, sau altceva "demn" de a fi vindecat, nu însă tot omul, acest "sac cu deșeuri". La ce bun să se vindece de-a întregul?

Alta este tradiția de gândire creștină, conform căreia, în om *nu este nimic vrednic în sine de Împărăția lui Dumnezeu* - nimic - nici conștiința noastră morală, nici rațiunea, nici credința, nici dragostea, adică nici cele mai nobile simțăminte pentru că *și ele sunt bolnave*. În același timp, nici *nu este nimic nevrednic în sine de Împărăția lui Dumnezeu*, ceva care să nu poată pretinde la această moștenire - ci dimpotrivă, pentru toate este loc în Împărăția Cerurilor, chiar și pentru simțămintele cele mai de jos, "carnale", cum ar fi sexualitatea și erotismul. Deja în **veacul al 3-lea** Sfinții Părinți, cum era **Sf. Metodiu din Olimp**, în polemica lor cu **Origen** au accentuat acest lucru: întreg trupul va fi tămăduit (reabilitat), că nici o parte a sa nu va rămâne să zacă în mormânt, că despre nici una nu se va putea spune "nu am nevoie de tine".

Astfel, Hristos pe omul întreg l-a vindecat. A asimilat în Sine toată experiența omenească în afară de păcat.

Dar este oare moartea păcat?

Moartea este urmarea păcatului, spune Apostolul Pavel, deci moartea în sine nu este păcat. Prin urmare, când Hristos asimilează în Sine pe toate cele omenești - afară de păcat - asimilează, dar, *și experiența morții*. Toate câte le-am bolit, le-a preluat și Hristos ca să le tămăduiască. A trecut prin toate stările omenești, "a trecut prin toate vârstele omului" - cum spunea **Sf. Grigorie Teologul** în "**Cuvânt la Botezul Domnului**" - "a fost și prunc, și copil, și adolescent, și adult; a trăit agonia și a gustat și moartea". Dar pentru ce - vom întreba - pentru ca pe orice treaptă a vieții să nu fim niciodată singuri. Așadar, faimoasele cuvinte (de **Ana Bezan**) "fiecare moare singuratic" nu sînt nicidecum creștine: de la moartea lui Hristos încoace, nimeni nu mai moare în singurătate. *Fiecare avem opțiunea să murim împreună cu Hristos, pentru ca astfel să și înviem împreună.*

Dragostea lui Dumnezeu este mai tare decît moartea. În Hristos, moartea a căutat să intre acolo unde nu îi era locul. Ca separare a trupului de suflet, a pătruns în Hristos, dar a rămas "inclavată" în El, ca și o lamă de topor cînd se înfige în nod și nu mai poate ieși din trunchi. Moartea își înfige "tăișul" în *plinătatea vieții lui Hristos*, dar nu poate ajunge la rădăcină, pentru că Dumnezeiasca Persoană a Cuvîntului, fiind curată de orice păcat, și-a însușit și Trupul Aceluia (Hristos), și Sufletul Aceluia, așa că moartea, chiar dacă le separă între ele, nu le poate totuși separa de Ipostaza Cuvîntului. "Tăișul" se face bont, "tăișul" rămîne inclavat: *Dumnezeu nu poate fi ucis.*

Moartea își pierde "gheara".

Omul este acceptat în comuniunea eternă cu Dumnezeu, legătură pe care nici moartea nu o mai poate desface. Dar părășia va fi trainică numai prin participare la Trupul Aceluia, pe Care moartea nu a izbutit să Îl doboare.

În fine, să luăm aminte la **Sf. Apostol Petru** care spune: "**Suntem mîntuiți prin Învierea lui Hristos**". În timp ce în teologia apuseană se pune accentul mai ales pe aspectul sacrificial al *morții* lui Hristos, în tradiția noastră ortodoxă vom zice altfel, că *ne mîntuim nu pentru că a murit Hristos, ci pentru că a înviat*, pentru că moartea și-a pierdut puterea sa. Iată de ce **Paștele** este cea mai importantă Sărbătoare.

Hristos a Înviat!

*Tradus din rusă după înregistrarea audio a prelegerii,
disponibilă liber în format "mp3" la adresa:
www.predanie.ru*

.....

Traducător Ioan Cr.

Rugați-vă pentru mine, păcătosul, și pentru soția mea Ioana...

.....

*Vizitați forumul „Discuții Teologice”
<http://itomd.myforum.ro/index.phpb>*